

kan Althusser zeggen wat hij zegt?" In zekere zin heeft de omgang met Althusser zijn ideologische evidentie verloren, wat maakt dat ook Althusser's eigen analytische praktijk als een *praktijk* kan verschijnen, die op haar mogelijkheidsvoorwaarden kan worden getoetst. We kunnen eindelijk Althusser *lezen*.

Dit is ook, zo lijkt me, de achtergrond van Bertholds essays over Althusser. In dit boek wordt geen globale problematiek behandeld, maar de auteur gaat er nauwkeurig na wat Althusser's leesstrategie is. Hij doet dit via een *close-reading* van drie van Althusser's belangrijkste teksten: de inleidende pagina's van *Lire le Capital*, het opstel over ideologie en ideologische staatsapparaten, en, tenslotte, *Réponse à John Lewis*. Het is Bertholds bedoeling aan te tonen hoe bij Althusser de problematisering van de eigen leespraktijk nauw verbonden is met de conceptuele arbeid. Veel draait hier om die ene, bij Althusser zo patent aanwezige vraag: „Wat betekent het, in de context die de onze is, als marxist over Marx te spreken?" In de mate dat in deze vraag de veel ruimere problematiek besloten ligt van de complexe verhouding tussen de actualiteit en de traditionaliteit van het (filosofische) spreken, is de relevantie van Althusser geen exclusief privilege voor marxistische intellectuelen, voor zover die er nog zijn. Dit is het wat Bertholds boek interessant maakt en wat het doet uitstijgen boven alles wat tot nog toe in het Duitse taalgebied over Althusser gezegd en geschreven is. Ook de rijke secundaire bibliografie is een pluspunt.

K. GELDOF

Paul HOYNINGEN-HUENE, *Reconstructing Scientific Revolutions. Thomas S. Kuhn's Philosophy of Science*. Translated by Alexander T. LEVINE, with a foreword by Thomas S. KUHN. Chicago & London, The University of Chicago Press, 1993, 22,5 x 15, XX-310 p., £ 12,75 and \$ 18,25 (Paperb.); £ 30,50 and \$ 43,75 (Cloth).

Het is alweer meer dan een kwarteeuw geleden dat Thomas S. Kuhn zijn baanbrekende *The Structure of Scientific Revolutions* publiceerde. Een baanbrekend werk, niet alleen voor de wetenschapsfilosofen, maar ook voor sociologen en historici die zich met de ontwikkelingsdynamiek van de moderne wetenschap bezighouden. Het werk is een klassieker geworden, met alle voor- en nadelen vandien. Sinds 1962 zijn over Kuhn massa's artikelen verschenen en hij komt in de meest uiteenlopende wetenschapsdisciplines aan bod. Die status van klassieker maakt echter wel dat een precieze en grondige lectuur van Kuhns boek zeldzamer en zeldzamer wordt. Begrippen zoals 'paradigma', 'normale wetenschap', 'wetenschappelijke revolutie', enz. zijn als het ware conceptueel gemeengoed geworden: er heeft zich, in de veelheid, een clichématige, gestandaardiseerde interpretatie van *The Structure* gevormd, die een eigen leven is gaan leiden.

Hoyningens boek is bedoeld als een noodzakelijk en wenselijk correctief op deze gang van zaken. Centraal staat hier de *interne of immanente* reconstructie van Kuhns denken, waarbij *The Structure* als basisgegeven fungeert. Het oogmerk van de auteur is dubbel. Enerzijds wil hij, met wat hij een *hermeneutische* aanpak noemt, op een accurate wijze de conceptuele architectoniek en het semantische veld van de kernbegrippen van *The Structure* in kaart brengen. Anderzijds betreft Hoyningens lectuur ook de kuhnianse inter-

tekst: de *close-reading* van *The Structure* laat ons zien wat er precies in Kuhns latere werk is veranderd en in welke mate die veranderingen een breuk betekenen met *The Structure*. Concreet gesproken omvat het boek drie delen. Het eerste deel behandelt de problematiek van de geschiedenis van de wetenschap. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de wetenschapsfilosofische basisideeën die Kuhns visie schragen (de concepten van wereld, natuur, fenomenaliteit, paradigma of disciplinaire matrix, enz.). Tenslotte heeft Hoynings het over de dynamiek van de wetenschap, waarbij uitvoerig wordt ingegaan op de begrippen van normale en revolutionaire wetenschap.

De strategie van de interne reconstructie is een optie die er andere uitsluit of aan de basisoptie ondergeschikt maakt — iets wat Hoynings ook grif toegeeft. Zo worden uit de complexe externe intertekst voornamelijk Kant en Koyré in overweging genomen. Daarnaast worden de bestaande metateksten omtrent Kuhn niet aan een systematisch onderzoek onderworpen: de auteur laat de *receptie* van Kuhns *Structure of Scientific Revolutions* buiten beschouwing. Tenslotte wordt ook slechts zijdelingse aandacht besteed aan gelijkaardige demarches in de wetenschapsfilosofie en aan de epistemologische impact van Kuhns onderneming. Dit doet echter niets af aan de verdienste van Hoynings degelijke lectuur, die in de Engelse vertaling ongetwijfeld nog meer een referentiewerk zal worden in het domein van de Kuhn-studie.